

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 07-03-2022 r.

Marcin Wiącek

IX.517.632.2019.PM

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

Szanowny Panie Ministrze,

w dniu 5 sierpnia 2020 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Pana Ministra w sprawie nieuprawnionego stosowania przez Służbę Więzienną wobec osób pozbawionych wolności przebywających w jednostkach penitencjarnych procedur ochronnych, w sposób nadmierny i nieuzasadniony ingerujących w ich prawa.

W przedmiotowym wystąpieniu zostały nakreślone trzy obszary naruszeń, które polegają na:

- 1) stosowaniu obserwacji bezpośredniej, polegającej na prowadzeniu przez funkcjonariusza Służby Więziennej całodobowej, bezpośredniej kontroli zachowania osoby pozbawionej wolności przez otwarte drzwi celi mieszkalnej;
- 2) długotrwałym prewencyjnym stosowaniu na terenie jednostki penitencjarnej środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek zakładanych przy każdym wyjściu z celi mieszkalnej;
- 3) środkach szczególnych, w postaci: bardzo częstych, rutynowo przeprowadzanych kontroli osobistych, realizacji czynności z udziałem tymczasowo aresztowanego w ubraniu udostępnianym przez administrację („skarbowym”), udzielania na terenie jednostki penitencjarnej świadczeń medycznych w obecności dwóch funkcjonariuszy niewykonywujących zawodu medycznego na podstawie decyzji dyrektora jednostki

penitencjarnej (bez wniosku osoby udzielającej świadczenia zdrowotnego), prowadzenia rozmów psychologicznych i wychowawczych w obecności funkcjonariuszy działu ochrony oraz całkowitej izolacji więźnia od współosadzonych

Pomimo wagi przedstawionego zagadnienia, Rzecznik Praw Obywatelskich nie otrzymał do dnia dzisiejszego odpowiedzi na to wystąpienie. Monity kierowane do resortu sprawiedliwości¹ oraz do Prezesa Rady Ministrów², również nie skłoniły Pana Ministra do zajęcia stanowiska. Tymczasem więźniowie w dalszym ciągu zwracają się do Rzecznika Praw Obywatelskich ze skargami na stosowanie przez Służbę Więzienną zakwestionowanych przez Rzecznika środków oddziaływania. Zgłoszone poprzednio problemy nadal pozostają nierozwiązane i wymagają adekwatnej reakcji ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości.

Sytuacja ta bardzo mnie niepokoi, zwłaszcza, że w ramach obecnie procedowanej nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego sankcjonuje się w art. 88d § 1 pkt 6 i art. 212ba § 1 pkt 7 k.k.w. jedno ze stosowanych zaleceń penitencjarno-ochronnych, tzw. obserwację bezpośrednią zachowania osadzonego, zakwestionowaną w wystąpieniu z dnia 5 sierpnia 2020 r. Swoją krytyczną ocenę tej propozycji przedstawiłem Panu Ministrowi w opinii dotyczącej projektowanego aktu prawnego³. Uważam bowiem, że zaproponowane rozwiązanie jest środkiem nadmiernym, zbyt daleko ingerującym w codzienne funkcjonowanie osadzonego i stanowiącym nieuzasadnioną dolegliwość. Narusza naczelną zasadę wykonywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania w sposób humanitarny, wyrażoną w art. 4 § 1 k.k.w. Podzielał pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy w Warszawie, że osadzenie w opisanych wyżej warunkach cyt.: „może nosić znamiona psychicznego znęcania się nad osadzonym”⁴.

Ten stan rzeczy sprawił, że postanowiłem uzyskać opinię naukową dr. hab. Szymona Tarapaty z Katedry Prawa Karnego i Zakładu Prawa Karnego Wykonawczego Uniwersytetu Jagiellońskiego, specjalizującego się w zagadnieniach prawa karnego wykonawczego. Profesor stwierdził w niej, że praktyka stosowania wobec osób

¹ Pismo z dnia 2 grudnia 2020 r. (l.dz. jw.).

² Pismo z dnia 16 marca 2021 r. (l.dz. jw.).

³ Pismo z dnia 24 listopada 2021 r, IX.022.1.2021, uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, wpisanego do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod pozycją UD282.

⁴ Postanowienie SO w Warszawie z dnia 13 listopada 2019 r., sygn. akt XI Kow 2019/19.

przebywających w izolacji penitencjarnej niektórych zaleceń penitencjarno-ochronnych, prowadzi do naruszenia szeregu przepisów Konstytucji oraz aktów prawa międzynarodowego, w tym Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych i Karty Praw Podstawowych UE, jak również nie spełnia standardów wynikających z ugruntowanego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Ocena ta odnosi się zwłaszcza do stosowania przez Służbę Więzienną tzw. obserwacji bezpośredniej.

W podsumowaniu opinii prof. Szymon Tarapata wskazał, że aktualnie obowiązujące przepisy prawa pozwalają w sposób odpowiedni reagować na potencjalne niebezpieczeństwa pochodzące ze strony osadzonego oraz chronić jego zdrowie lub życie. Nie ma więc potrzeby stosowania takich zaleceń penitencjarno-ochronnych, których możliwości używania nie przewiduje się w obecnych regulacjach rangi ustawowej. Niedopuszczalne jest też aplikowanie środków przewidzianych prawem, ograniczających konstytucyjnie chronione prawa lub wolności jednostki, jeśli nie jest to celowe, konieczne i proporcjonalne.

W załączeniu przesyłam ww. opinię i uprzejmie proszę Pana Ministra o przeanalizowanie przedstawionej materii, a także o podjęcie działań, które doprowadzą do skutecznego wyeliminowania przypadków nieuprawnionego stosowania wobec osadzonych procedur ochronnych, które nie mają podstaw prawnych bądź też ingerują w ich prawa do w sposób nadmierny.

Będę zobowiązany za poinformowanie o zajęтым przez Pana Ministra stanowisku.

Załącz. kopia opinii z dnia 30.11.2021 r.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/